

Tartu Ülikool
Filosoofiateaduskond
Ajaloo ja arheoloogia instituut

Kristjan-Walter Kask

**TUNNUSTAMISE PROBLEMAATIKA: AMEERIKA ÜHENDRIIKIDE
SUHTUMINE IISRAELI ISESEISVUMISSE**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: professor Eero Medijainen

Tartu 2014

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. TUNNUSTAMINE KUI TEGUR RAHVUSVAHELISTES SUHETES	8
1.1 Tunnustamine ajaloos ja <i>de facto</i> institutsiooni teke	8
1.2 Mittetunnustamine ja Stimsoni doktriin.....	10
2. AMEERIKA ÜHENDRIIKIDE SUHTUMINE IISRAELI ISESEISVUMISSE.....	15
2.1 ÜRO delegatsioon	19
3. TUNNUSTAMIST MÕJUTANUD TEGURID	22
3.1 Välispoliitika	23
3.2 Clark Clifford	25
3.3 Presidendivalimised ja lobitöö	26
KOKKUVÕTE.....	31
SUMMARY	33
KASUTATUD KIRJANDUS	36
LISAD	37

SISSEJUHATUS

Riigi tunnustamine on üks keeruliseim valdkond rahvusvahelistes suhetes. Ühtsed reeglid on kodifitseeritud Montevideo konventsioonis juba 1933. aastal ning need on saanud rahvusvahelise õiguse lahutamatuks osaks. Montevideo konventsioon toetab deklaratiivset riigi tunnustamise teooriat ja konstateerib, et riigil on neli põhilist tunnust, mis määravad selle eksisteerimise või mitte-eksisteerimise: püsiv rahvastik, kindel territoorium, valitsus ja võime sõlmida suhteid teiste riikidega.¹ Sellegipoolest esineb riikide tunnustamise praktikas arvukalt vastuolusid ja kõrvalekaldeid, nt ei ole Bosnia ja Hertsegoviina, Horvaatia, Aserbaidžaan, Gruusia, Moldova ja paljud endiseid koloniaalmaid 1960. ja 1970. aastatel vastanud deklaratiivse teooria kriteeriumitele.² Vastupidiselt ei ole teised riigid pälvinud tunnustust, kuigi nad vastavad konventsiooni kriteeriumitele. Nt ei pälvinud 1967-1970. aastatel Biafra tunnustust rahvusvahelise üldsuse poolt nagu ka Soomaalimaa täna. See-eest eksisteerib maailmas riike, millel on piiratud tunnustus. Nii tunnustab Lõuna-Osseetiat viis, Taiwani 21, Kosovot 106 ja Palestiinat 134 ÜRO liikmesriiki. Selline olukord ei oleks võimalik, kui riigid peaksid kinni Montevideo konventsioonist. Miks seda ei tehta ja millised on põhjused, mis osutuvad prevaleerivateks argumentideks tunnustamise või mittetunnustamise otsuse puhul? See on oluline teema, millest aru saamine aitab mõista tunnustamise olemust ja rahvusvaheliste suhete süsteemi paremini. Selleks keskendub töö konkreetsele tunnustamise protsessile Ameerika Ühendriikide ja Iisraeli näitel. Iisraeli tunnustamine sobib hästi uurimisobjektiks juba ainuüksi sellepärast, et tema tunnustamisel olid Ameerika Ühendriigid ja Suurbritannia kategooriliselt erineval seisukohal, kas see vastab

---

¹ Mälksoo, L. "Nõukogude anneksioon ja riigi järjepidevus: Eesti, Läti ja Leedu staatus rahvusvahelises õiguses 1940. a. – 1991. a. ja pärast 1991. a. : uurimus pingetest normatiivsuse ja võimu vahel rahvusvahelises õiguses" Tartu Ülikooli Kirjastus. 2005, lk 38.

² Farby, M. "Recognizing States: International Society and the Establishment of New States Since 1776" Oxford University Press. 2010, lk 4-5.

de facto riigi tunnustele või mitte. Seda enam, et Iisraeli ja Palestiina konflikt on olnud Lähis-Ida geopoliitilise ebastabiilsuse keskmeks alates Iisraeli riigi loomisest 1948. aastal. Töö uurib riigi tunnustamisega seotud probleeme ning otsib vastust küsimusele, millest need probleemid on tingitud. Tunnustamisega seotud probleemide kaardistamine ja mõistmine on möödapääsmatuks eelduseks nende lahendamiseks.

Selleks, et töö laiali ei valguks, keskendub see Iisraeli *de facto* tunnustamisele. Valik on põhjendatud, sest erinevalt *de factost* polnud *de iure* tunnustamine Ameerika Ühendriikidele enam uus põhimõtteline samm, vaid eelnevate otsuste loogiline jätk. Töö kirjutamisel oli suureks abiks FRUS (*Foreign Relations of the United States*) andmebaas, kus on avalikustatud palju asjakohast materjali, alustades ülisalajastest memodest ja lõpetades väheolulise väliskorpuste vahelise kirjavahetusega. Iisraeli *de facto* tunnustamist puudutavas kataloogis on kokku 1178 lehekülge ametlikke dokumente³. FRUSi andmebaasile toetuv lähenemisviis on sobiv, sest annab introspektiivse ja adekvaatse pildi, kuidas üks riik suhtub teise tunnustamise ja millised on selle kaalutlused otsuste langetamisel. Lisaks FRUSi andmebaasile on käesoleva bakalaureusetöö kirjutamisel kasutatud erinevaid Lähis-Ida ning president Trumani administratsiooni uurijate töid ja teemakohaseid memuaare.

Kirjutamisel tuleb eristada uurimusi, mis on kirjutatud Valge Maja vaatenurgast ja neid, milles on lähtunud riigidepartemangu omast. Ajaloo professor M. J. Cohen läheb nii kaugemale, et nimetab Valge Maja ja riigidepartemangu taustaga uurijate selgelt erinevaid käsitlusi lausa koolkondadeks.⁴ Cohen on ühtlasi üks pühendunumaid uurijaid, kes on keskendunud Iisraeli iseseisvumise temaatikale olles sel teemal ühtekokku avaldanud kaheksa raamatut ja üle

---

³ FRUS. United States Department of States / Foreign relations of the United States, 1948. The Near East, South Asia, and Africa.

⁴ Cohen M. J. "Truman and Palestine, 1945-1948: Revisionism, Politics and Diplomacy" Modern Judaism, Vol. 2, No. 1. Oxford University Press. 1982, lk 1-2.

neljakümne artikli. Kriitiliselt tuleb suhtuda poliitilistesse memuaaridesse, mis jumalikustavad kirjutatava kohta ajaloos. Näiteks kirjutab president Trumani lähedalseisev ametnik ja Valge Maja pressiesindaja Jonathan Daniels oma mälestustes, et presidendi otsus tunnustada Iisraeli oli ainult humanitaarsest kaalutlusest lähtuv ja mis toetus kolmele põhimõttele: Trumani doktriinile, Marshalli plaanile ja NATO põhikirjale^{5,6}. Kummaliselt väidab Daniels, et president tegutses ainult humanitaarsetel kaalutlustel, mis põhinesid Marshalli plaanil ja Trumani doktriinil, seejuures eitades, et mõlemal on selgelt poliitiline iseloom külma sõja kontekstis. Nii ei suuda Danielsi Trumani austajana eristada humanitaarseid kaalutlusi poliitilistest. Autori kandev seisukoht raamatus portreeterib Trumani kõige suurema ja aatelisema presidendina pikas Ameerika Ühendriikide riigijuhtide nimekirjas.

Truman tunnustas Iisraeli riiki kõigest üksteist minutit pärast selle väljakuulutamist. See katkestas püüdlused, mille nimel pingutas samal ajal Warren Austini juhitud Ameerika delegatsioon ÜROs. Austin töötas alternatiivse kava loomisega, mis lükkaks edasi Palestiina jaotamise ning taaskehtestaks ÜRO ajutise hoolduse. Presidendi kavatusest teavitava kõne vastuvõtmiseks lahkus Austin nõupidamise korrusel ja kuulnud presidendi plaanidest, otsustas ta korrusele mitte naasta ning sõitis koju.⁷ Miks tunnustas Truman nii rutakalt Iisraeli ning miks polnud ta oma tegevust koordineerinud Ameerika delegatsiooniga ÜROs, kes tegutses kardinaalselt vastupidises suunas? Seejuures oli presidendi otsus delegatsioonile selline šokk, et pärast Austini lahkumist pidi Marshall saatma ÜROsse uued ametnikud, et

---

⁵ NATO põhikiri polnud 1948. aasta maikuus veel tervikuna valmis

⁶ Daniels, J. "The Man of Intependence" J.B Lippincott Company. 1950, lk 321.

⁷ Benson M. T. "Harry S. Truman and the Founding of Israel" Westport: Praeger Publishers. 1997, lk 166-67.

hoida ära kogu Ühendriikide delegatsiooni tagasiastumine.⁸ Presidendi tegutsemine viib küsimuseni – miks otsustas Truman hoolimata tugevast vastuseisust Iisraeli tunnustada ning üldisemalt - millised on tegurid, mille tõttu riigid otsustavad teist riiki tunnustada või seda mitte teha? Suurbritannia peaminister C. Atlee ja välisminister E. Bevin tõlgendasid Trumani otsust Iisraeli tunnustada kui kampaaniat sügisesteks presidendivalimisteks.⁹ Kas sellisel juhul on võimalik, et tänapäeval funktsioneeriv tunnustamise institutsioon võib muuta rahvaste, regiooni ja nii kogu maailma ajaloo kulgu ainult ühe inimese omakasupüüdlike motiivide pärast?

Töö on jaotatud kolme peatükki. Esimeses käsitletakse tunnustamist kui tegurit rahvusvahelises õiguses. Peatükk annab ülevaate riigi tunnustamisest ajaloos ning *de facto* tunnustamise institutsiooni tekkest. Vaadeldakse valitud mittetunnustamise seiku ning uuritakse tunnustamise kui poliitilise mõjutusvahendi kasutamist ajaloos. Peatüki eesmärk on anda hinnang üldlevinud *de facto* tunnustamise institutsioonile. Teine peatükk käsitleb Ameerika Ühendriikide riigiasutuste vastuolulist suhtumist Iisraeli tunnustamisse - konflikti president Trumani ja riigisekretär Marshalli vahel. Peatükk otsib vastust küsimusele, millistele argumentidele tuginedes kujunes kummalgi poolel oma arvamus. Samuti analüüsib peatükk presidendikantselei ja Ameerika Ühendriikide ÜRO delegatsiooni suhtlust ning otsib vastust, miks president ning delegatsioon kooskõlastamatult tegutsesid. Kolmas ning kõige mahukam peatükk analüüsib tegureid, millest lähtus Truman Iisraeli tunnustades. Peatükk käsitleb moraalseid argumente, välispoliitikat, presidendivalimisi ja Trumani peamise poliitnõuniku C. Cliffordi rolli otsuse tegemisel. Välispoliitikas keskendutakse erinevatele teguritele, mis olid tunnustamise arutelu teemadeks. Tunnustamise põhjuste analüüsi rõhk on

---

⁸ Benson, 166-67.

⁹ Evensen B. J. "Truman, Palestine and the Cold War" Middle Eastern Studies, Vol. 28, No. 1. Taylor & Francis, Ltd. 1992, lk 120.

asetatud nii, kuidas nägid olukorda toona Ameerika Ühendriigid ja millest lähtus Truman otsuse tegemisel. Ainult introspektiivne pilt prevaleerivatest argumentidest, miks riik tunnustuse annab või mitte, aitab mõista tunnustamise protsessiga seonduvaid probleeme. Sellise pildi saamiseks sobib FRUSi arhiivimaterjalidele lähtuv uurimisviis hästi, kuna nii saab vaadelda, millised olid poolte argumendid ja milles seisnes vaidluse rõhuasetus.

1. TUNNUSTAMINE KUI TEGUR RAHVUSVAHELISTES SUHETES

19. sajandiks oli kujunenud kaks konkureerivat ning vastandlikku riigi tunnustamise teooriat: konstitutiivne ja deklaratiivne. Esimene konstateerib, et riiki võib vaadelda täisväärtusliku õigussubjektina alles siis, kui ta on pälvinud tunnustuse teistelt riikidelt. See-eest deklaratiivse teooria kohaselt on riik faktiline olukord ning tunnustamine kui protsess riiki ei loo. Tänapäevaks on konstitutiivne teooria aegunud, sest üldiselt aktsepteeritud Montevideo konventsioon toetas just deklaratiivset lähenemist. Konventsioon konstateerib, et riigil on neli põhilist tunnust, mis määravad selle eksisteerimise või mitte-eksisteerimise: püsiv rahvastik, kindel territoorium, valitsus ja võime sõlmida suhteid teiste riikidega.¹⁰ Kuigi ühtsed reeglid on Montevideo konventsiooni eksisteerivad juba ammu, siis nende rakendamine pole praktikas alati järjepidev ja ühtne.

2.1 Tunnustamine ajaloos ja *de facto* institutsiooni teke

Enne 1815. aastat kehtis üldine konsensus, et uus riik võidi moodustada vaid legitiimse suverääni kaudu. Rahvusvaheline legitiimsus keskendus riigi mõiste ümber ja kuna enamus maailma riike olid päritavad monarhiad, siis oli rahvusvaheline õigus tihedalt seotud dünastiliste õigustega. Võime teostada efektiivset kontrolli territooriumi üle ei toonud iseenesest kaasa legitiimsust ja seda sõltumata sellest, kuidas uus “riik” tegelikult õigustas oma teket.¹¹ Selge suunamuutus varasemast praktikast tuli esile uute riikide tunnustamisega Ladina-Ameerikas. Kastutusele võeti *de facto* tunnustamise institutsioon, mis vajas peamiselt ainult riigi funktsioneerimisvõime kinnitust. *De facto* iseseisvuse tunnustamine oli esmajoonel Ameerika Ühendriikide ja Suurbritannia praktika. Mõlemad riigid jagasid üldist lähenemist iseseisvuse püüdlustele, mis kerkisid Kesk- ja Lõuna-Ameerikas. Tasapisi võtsid

---

¹⁰ Mälksoo, 38-39.

¹¹ Farby, 40

muutuse üle ka teised riigid. Kui Ameerika Ühendriike tunnustasid vaid Prantsusmaa ja Holland enne Suurbritannia kui vanemliku suverääni tunnustust, siis Austria ja Venemaa olid ainsad, kes ootasid ära Hispaaniapoolse tunnustuse Kesk- ja Lõuna-Ameerika uutele vabariikidele enne omapoolset tunnustamist. *De facto* tunnustamine sai vaieldamatuks standardiks Ameerika Ühendriikides, millest lähtutakse oma hilisemas välispoliitikas.¹² 19. sajandil levis kiiresti uudne lähenemine rahvusvahelisse ühiskonda vastuvõtmise tingimustes. Peagi tulid ilmsiks aga mõõndused, mis kaugenesid esialgselt *de facto* tunnustamise institutsioonist. Nt pidi Brasiilia tunnustuse saamiseks lõpetama orjakaubanduse ning Serbia lubama kaitset oma usuliste vähemustele.¹³ See iseloomustab, et toimus kaugenemine esialgselt *de facto* mudelist, kuivõrd peale funktsioneerimisvõime pandi riikidele täiendavaid kohustusi. Rahvusvahelise praktika kohaselt oli uus riik seotud kõigi õiguste ja kohustustega, millega oli varem seotud selle suverään. 1932. aastal, mil Ameerika Ühendriigid tunnustasid Tšiilit, märkis riigisekretär Henry L. Stimson, et *de facto* tunnustamise kriteeriumina on vajalik ainult “riigi kontroll territooriumi üle ja aktiivse vastupanu puudumine.”¹⁴ Mõõndused algupärasest *de facto* institutsioonist on ajapikku vaid suurenenud. Nii on faktiliseks (ent mitte juriidiliseks) tunnustuse eelduseks enamike maailma riikide silmis demokraatlik riigikord. Lääne ühiskonnale on demokraatlik valitsemiskord *a priori* ainuõige, aga kui vaadata tunnustamise kriteeriumite selguse seisukohalt, siis on kritiseeritav, et peale kirjapanud *de facto* tunnustamise kriteeriumite on veel kirjapanemata reegleid, millest riigid tunnustades lähtuvad.

---

¹² Farby, 68-69

¹³ Ibid, 106

¹⁴ “Recognition- US Policy in Recognition of States” Encyclopedia of the New American Nation. 04.05.2013

2.2 Mittetunnustamine ja Stimsoni doktriin

19. sajandil kasutati mittetunnustamist eelkõige poliitiliste eesmärkide saavutamiseks, milleks oli tavaliselt riigile ebasoodsa olukorra tagasipööramine, lähtudes normatiivsetest ja/või ideoloogilistest kaalutlustest.¹⁵ M. Farby kohaselt oli W. Wilsoni idee kaotada õigus vallutada, lõi aluse reeglile, et riigid, mis on loodud välise jõu kasutamise tagajärjel, ei kuulu tunnustamisele. Varem, kuniks vallutus on “seaduslik”, võis riik saada tunnustuse, pärast 1919. aastat enam mitte.¹⁶ See seisukoht ei ole tegelikult korrektne, sest veel pärast Briand-Kelloggi pakti vastuvõtmist polnud ühtset ja järjekindlat praktikat abinõu kasutamisel. Doktriini sõnastas Ameerika Ühendriikide riigisekretär Henry L. Stimson alles 1932. aastal, mil saatis Jaapanile poliitilise noodi seoses viimase agressiooniga Mandžuurias. Selle kohaselt keeldus Ühendriikide valitsus tunnustama ühtegi kokkulepet või olukorda, mis on tekitatud Pariisi kokkuleppe ja kohustustega vastuolus. Vaieldud on selle üle, kas pärast 1932. aastat sai mittetunnustamise doktriin rahvusvaheliseks standardiks või mitte. Isegi seda jaatades, näeb sellest kõrvalekaldeid nt 1930. lõpul, mil valdav enamus maailma riike, nende seas ka Eesti, tunnustasid Etioopia ja Austria annekteerimist. Otsene kohustus mitte tunnustada õigusvastast anneksiooni sätestati ÜROs lõplikult 24.11.1970.¹⁷ Deklaratiivne teooria lubab kahte peamist tunnustamise tüüpi: *de facto* ja *de iure*. *De facto* riigi tunnustamisel tehakse tunnustus õiguslike reservatsioonidega ja tunnustatakse riigi faktilist vastavust riigi tunnustele. *De facto* tunnustamisele järgneb üldjuhul *de iure* tunnustus, mil riik saab kõigi rahvusvaheliste õiguste ja kohustuste kandjaks, õiguse esitada avaldusi rahvusvaheliste organisatsioonide liikmeks saamiseks ning õiguse sõlmida diplomaatilisi sidemeid teiste riikidega. Mitte alati ei pruugi *de facto* tunnustamisele järgneda *de iure*

---

¹⁵ Mälksoo, 125.

¹⁶ Farby, 138-139.

¹⁷ Mälksoo, 125-132.

tunnustamine, seda eelkõige juhul kui riik lakkab vastamast *de facto* kriteeriumitele. Vastavalt rahvusvahelistele konventsioonidel on *de iure* tunnustus lõplik ja ei kuulu tagasivõtmisele.¹⁸

Tunnustuse tagasivõtmine riigilt on tihti segane, kuna sõltuvalt asjaoludest, ei toimu see alati tunnustuse tagasivõtmist deklareerides, vaid uue autoriteedi tunnustamise näol. Seega on uue autoriteedi tunnustamine see, mis toimib “surnud riigilt” tunnustuse tagasivõtmisena. 1931. aastal tundis Jaapan õigust võtta tagasi oma tunnustus Hiina riigilt, sest Jaapani arvates lakkas Hiina eksisteerimast riigina oma siseriikliku korrastamatuse tõttu. 1918. aasta oktoobris võttis Prantsusmaa tagasi tunnustuse Soome Vabariigilt, mille oli viimasele andnud sama aasta jaanuaris. Siinkohal on tegelikult vaieldav, kas tunnustus võeti tagasi riigilt või valitsuselt. Igal juhul toodi tunnustuse tagasivõtmise põhjuseks see, et Soome kuulutas 1917. aasta detsembris välja end vabariigina, ent võttis siis omaks monarhistliku valitsemisekorra ja kutsus Saksamaa printsi endale kuningaks.¹⁹ Tunnustuse tagasivõtmine on teemakohane olnud ka Eesti ajaloos, kui nt Austraalia 1974. aastal tunnustas *de iure* Balti riikide inkorporeerimist NSVL-iga. Selle otsuse taga oli Austraalia töölisparteisse kuuluva peaministri G. Whitlami valitsus, kes kasutas mittetunnustamist kui vahendit lähenemaks veelgi NSVL-ile. Whitlami valitsusele järgnenud M. Fraseri juhitud liberaalide valitsus tühistas aga annekteerimise tunnustuse.²⁰ Viimase näite puhul tõuseb esile isegi kaks olulist probleemi. Esiteks iseloomustab Whitlami käitumine seda, et tunnustust ja selle tagasivõtmist kasutatakse poliitilise relvana oma eesmärkide elluviimiseks. Tunnustuse tagasivõtmise põhjustena saab näha töölispartei seotust kommunistliku parteiga ja soovi läheneda NSVL-

---

¹⁸ Värk, R. “Sissejuhtatus rahvusvahelisse õigusse” Tartu Ülikooli Kirjastus. 2005, lk 88-89.

¹⁹ Lauterpacht, H. “Recognition in International Law” Cambridge University Press. 1948, lk 350-351.

²⁰ Mälksoo, 134-35.

ile. Teine probleem seisneb selles, et (nagu eelnevalt mainitud) *de iure* tunnustuse tagasivõtmine ei ole kooskõlas rahvusvahelise õiguse normidega, kuivõrd *de iure* tunnustust peetakse lõplikuks. Kuigi rahvusvahelised tunnustamise reeglid on olemas, siis nendest kinni tihti ei peeta.

Tunnustamise kui poliitilise mõjutusvahendi kasutamise näide on kõige ilmekam Mehhiko puhul 20. sajandi esimesel veerandil. 1913. aasta alguses kontrollis Victoriano Huerta valitsus 80 protsenti Mehhikost ning oli pälvinud 28 riigi tunnustuse. Nii Ühendriikide välisministeerium kui ka Ameerika ärimehed nõudsid presidendilt režiimi tunnustamist. Wilson see-eest nõudis Mehhikolt distsiplineeritud valitsust, kes ei kaitseks vaid ameeriklasi ning nende suuri investeeringuid Mehhikos, vaid ühtlasi täidaks mehhiko rahva sotsiaalseid ootusi ja vajadusi. Kahe aastase perioodi vältel hoidus Wilson tunnustamast Huerta valitsust. Ühtlasi rikkus president Ameerika Ühendriikide neutraliteedi seadusi, kui lubas lahingrelvadel jõuda Huerta poliitiliste oponentide kätte. 1914. aastal, mil pärast Ameerika relvajõudude sekkumist Varacruzis Huerta eksili läks, tõusis uue valitsuse etteotsa Venustiano Carranza. Carranza valitsus pälvis *de facto* tunnustuse, ent suhted Wilsoni ja Carranza vahel jäid siiski külmaks. 1918. ähvardas Carranza jõustada tagasiulatuvalt Mehhiko 1917. aasta põhiseaduse artikli 27, mis natsionaliseerinuks kõik Mehhiko maapinna alused varad. Sellest loobuti ainult seetõttu, et Ühendriigid ähvardasid Mehhikot taas mittetunnustamisega. Kui 1923. aastal uus president Alvaro Obregon võimule tuli ning sarnase avaldusega esines, ähvardas Ameerika ka teda mittetunnustamisega. Seepeale ei jäänud Obregonil muud üle, kui töötada, et Põhiseaduse artiklit 27, mis natsionaliseerinuks kõik Mehhiko maapinna alused varad, tagasiulatuvalt ei kehtestata. Kohe pärast seda pälvis Obregon Ameerika Ühendriikide poolse tunnustuse.²¹

---

²¹ "Recognition- US Policy in Recognition of States" Encyclopedia of the New American Nation. 04.05.2013

Kuigi äsja toodud näite puhul on tegu valitsuste tunnustamisega, on probleem kohaldatav samamoodi riikide tunnustamise juures. Tunnustamisega seotud probleemid seisnevad peamiselt kolmes aspektis. Esiteks selles, et *de facto* institutsioon ei ole toimiv. Tegelik faktiline olukord võib küll riigi või valitsuse tunnustele vastata nagu nt Huerta puhul, ent tunnustuse andmine on endiselt poliitiline samm teise riigi poolt. Nii ei pruugigi riik tunnustust anda, kui selle juures on midagi vastumeelset. See võib olla moraalne, ideoloogiline, formaalne, aga ka isiklik põhjus täidesaatva võimu esindaja poolt. Võime nõustuda, et mõned mittetunnustamise põhjused on teistest etemad, ent seejuures peame nentima, et tunnustamine oma *de facto* kriteeriumite järgi on läbi kukkunud, sest see sõltub ainult teise riigi poliitilisest tahtest. Õigusteadlased on välja pakkunud idee tunnustamise “kohustusest”, mis tekitaks riigile kohustuse tunnustada teist, kui see vastab faktilistele kriteeriumitele, ent seda lähenemist on tugevalt kritiseeritud. Teine probleem seisneb selles, et tunnustamist kasutatakse poliitilise mõjutusvahendina. Ameerika Ühendriikide tegutsemine tunnustusega manipuleerides on vahend oma poliitika ajamiseks. Manipuleerides tunnustamisega võib riik teiselt välja pressida erinevaid hüvesid. Selliselt ei erine mittetunnustamine ähvardusest, aga kui ähvardus on rahvusvahelises õiguses taunitav, siis tunnustamine mitte. Tunnustamine poliitilise relvana on seotud veel ühe probleemiga. Nimelt omistab maailma kogukond tunnustamisele oluliselt suuremat tähtsust kui sel juriidiliselt tegelikult on. Üldlevinud on seisukoht, et tunnustus on kõige suurem austusavaldus rahvusvahelise ühiskonna poolt, mida riik saab pälvida. Kui lähtuda juriidiliselt Montevideo konventsiooni kriteeriumitest, siis need sätestavad üheselt, et riik on riik enne tunnustuse saamist ning riigi olemasolu ei sõltu sellest, kas võõras valitsus seda tunnustab. Eksisteerib suur vastuolu selle vahel, milline õiguslik jõud on tunnustusel juriidiliselt ja kuidas näeb tunnustust rahvusvaheline üldsus. Tunnustamist tähtsustatakse üle sedavõrd, et ajaloost leiab näiteid, mil tunnustamine on sõja alustamise põhjuseks. M. Farby on oma uurimuses jõudnud

seisukohale, et Bosnia ja Herzegovina tunnustamine Euroopa Ühenduse ja Ameerika Ühendriikide poolt oli Bosnia sõdade alguse põhjuseks. Kuigi see polnud ainus ega ka kõige olulisem konflikti põhjus ning pinged olid õhus varemgi, siis just tunnustamine kujunes viimaseks katalüsaatoriks, mis viis suure sõjategevuse alguseni.²² Eelnevat kriitikat arvesse võttes tasub autori arvates kaaluda diskussiooni alustamist rahvusvahelisel tasandil õigusteadlaste ja rahvusvaheliste suhete asjatundjate poolt, eesmärgiga vaadata kriitilise pilguga üle *de facto* tunnustamise institutsioon ja otsida lahendusi neile küllalt fundamentaalsetele probleemidele. Autori arvates ei saa olla välistatud ka võimalus, et praegune *de facto* süsteem tuleks hüljata ning liikuda edasi uute reeglite ja institutsioonidega selgema ning ühtsema tunnustamispraktika huvides. Milline see uus ja efektiivsem süsteem võiks olla, seda käesoleva töö raames välja ei pakuta.

---

²² Farby, 6.

2. AMEERIKA ÜHENDRIIKIDE SUHTUMINE IISRAELI ISESEISVUMISSE

Idee luua iseseisvat juutide riiki on sajandeid vana. Pärast I maailmasõda jõuti riigi loomisele üsna lähedale, ent ettenägematute asjaolude tõttu kukkus plaan siiski läbi. Pärast I maailmasõja lõppu on Palestiina alasid valitsenud Suurbritannia Rahvasteliidu mandaadi alusel. Suutmatuses araablase ja juutide vajadusi adekvaatselt rahuldada, loovutas Suurbritannia oma mandaatori õigused ja jättis probleemi lahendamise ÜRO hoolde. ÜRO otsustas kompromissina jagada Palestiina alad juutide ja araablase vahel ära, mille peale kuulutas Jeruusalemma mufti välja džihaadi. Juudid kasutasid olukorda ning veel enne, kui Suurbritannia oli oma väed Palestiina aladelt välja viinud, kuulutasid nad 14. mail 1948 välja iseseisva Iisraeli riigi. President Truman tunnustas Iisraeli *de facto* kohe pärast iseseisvuse väljakuulutamist. Küsimus, kas Iisrael tegelikult kvalifitseerub *de facto* riigina või mitte, oli riikide vahel tuliselt vaieldav. M. Farby kohaselt olid poliitikud seejuures ühisel meelel vajaduses hinnata situatsiooni faktiliste kriteeriumite alusel.²³ Vastuolu keskmes oli küsimus, kas poliitilist moodustist, millel on ühtne funktsioneeriv valitsus ning kontroll territooriumi üle, saab pidada *de facto* riigiks, kui tal puudub piir ning langeb koheselt naabrite rünnaku ohvriks. Ameerika Ühendriigid, NSVL ja mitmed Euroopa ning Ladina-Ameerika riigid võtsid positsiooni, et Iisraeli saab riigina tunnustada ning kiiresti seda tegidki. 1932. aastal, mil Ameerika Ühendriigid tunnustasid Tšiilit, märkis riigisekretär Henry L. Stimson, et *de facto* tunnustamise kriteeriumina on vajalik vaid “riigi kontroll territooriumi üle ja aktiivse vastupanu puudumine.”²⁴ Väga vaieldav oligi “aktiivne vastupanu” Iisraeli küsimuses, sest Jeruusalemma mufti oli välja kuulutanud džihaadi ning veel enne seda toimusid järjepidevad

---

²³ Farby, 156-157.

²⁴ “Recognition- US Policy in Recognition of States” Encyclopedia of the New American Nation. 04.05.2013

palestiinlaste korraldatud rünnakud kavandatava juudiriigi territooriumil. Suurbritannia võttis seisukoha, et Iisrael ei ole täitnud iseseisva riigi *de facto* kriteeriume ning argumenteerisid, et tunnustamine ei tee regioonile head. Prantsusmaa ja *Commonwealth* riigid olid samuti tunnustamisele vastu.²⁵ Ameerika Ühendriikidel ja NSVLil olid Iisraeli tunnustamisega mängus omapoolsed huvid, mis olid tingitud mõjuvõimu võitlusest maailmaareenil. Kindlasti ei saa objektiivse osapoolena käsitleda ka Suurbritanniat, sest tema oli huvitatud hoidmaks sooju suhteid Araabia riikidega, mida Iisraeli tunnustamine oleks kindlasti kahjustanud. M. Farby kohaselt olid riigid Iisraeli küsimuses üksmeelel vajaduses hinnata situatsiooni faktiliste kriteeriumite alusel nagu seda näeb ette deklaratiivne tunnustamise teooria ja Montevideo deklaratsioon. Kui see riikide vahelises suhtluses oli tõesti argumentatsiooni keskmeks, siis riikide siseses debatis mitte. Kui uurida Ameerika ametkondade vahelist kirjavahetust antud küsimuses, siis vaidluse keskmeks ei olnud kindlasti küsimus Iisraeli faktilisest vastavusest *de facto* tunnustele, vaid argumenteeriti, miks on või ei ole tunnustamine kasulik Ameerika Ühendriikidele. Sellistele memodele on viidatud korduvalt käesoleva töö järgmistes osades. See iseloomustab hästi tunnustamise institutsiooni kahepalgelisust. Sisuline otsus riiki tunnustada tehakse lähtuvalt riigi enda huvidest, ent rahvusvahelises suhtluses jäetakse mulje, et küsimusse lähenetakse väga normitehniliselt ja juriidiliselt korrektselt. Kuigi sellisele järeldusele on jõudnud töö autor läbi Ameerika Ühendriikide teemakohaliste dokumentide uurimisel, ei ole põhjust arvata, et teiste riikide juures see protsess teistmoodi toimuks. Samamoodi suhtus küsimusse vähemasti Suurbritannia. Tõestuse selle kohta annab 5. jaanuaril 1948 kirjutatud ülisalajane memorandum, mis teeb ülevaate välisminister E. Bevini ja riigisekretär G. Marshalli kohtumisest Londonis eelmise aasta 17. detsembril. Kohtumisel avaldas Bevin muret, et

---

²⁵ Farby, 157.

sündmused Palestiinas väljuvad kontrolli alt ja need ohustavad Suurbritannia positsiooni Lähis-Idas. Ka kogu ülejäänud memorandum käsitleb mõju, mis Iisraeli iseseisvumisel oleks regioonile (Suurbritanniale).²⁶ Iisraeli tunnustamise näide väljendab ilmekalt riigi tunnustamise kriteeriumite ja protsessi puudulikkust, kuna see jätab riikidele võimaluse vormiliselt korrektselt põhjendada oma tunnustamist või mittetunnustamist. Tunnustamine on harva objektiivne, sest suureks teguriks on alati tunnustava riigi poliitiline tahe. See tahe võib olla mõjutatud humanitaarsetest ja ideoloogilistest, aga ka isiklikest ja omakasupüüdlikest põhjustest. Kas nii on võimalik, et riiki tunnustatakse või jäetakse tunnustamata valitsuse või presidendi omakasupüüdlike huvide tõttu ja seeläbi muudetakse rahva, regiooni ja ajaloo käiku kardinaalselt? Käesolev töö uurib edasi, millised olid kaalutlused, mis panid Ameerika Ühendriikide Iisraeli *de facto* tunnustama ning kuidas see otsus tehti.

Riigisekretär George Marshalli kõrval oli üks suuremaid Iisraeli tunnustamise vastaseid riigidepartemangu Lähis- Ida Asjade osakonna juhataja Loy Henderson, kes kartis eelkõige, et juudiriigi loomine ohustab ulatuslikult Ameerika Ühendriikide huve Lähis-Idas.²⁷ Marshalli ja riigidepartemangu seisukoht oli loodud reaalspoliitilistele argumentidele, mis pidasid silmis Ameerika parimaid huve. Riigidepartemang pidas kindlasti olulisemaks Ameerika head läbisaamist Araabia riikidega kui moraalseid kaalutlusi juudiriigi loomise toetuseks. Marshall oli väga hästi informeeritud Araabia riikide suhtumisest juutide riigipüüdlustesse, pidades regulaarset ühendust Saudi Araabia, Egiptuse, Jordaania ja mitmete teiste Araabia riikidega. Need riigid olid eelnevalt avaldanud oma kategoorilist arvamust, et Iisraeli riigi loomisega ei lepita ning sõda Palestiinas on vältimatu. Marshall ja riigidepartemang olid kategooriliselt vastu Ameerika relvajõudude saatmisele Palestiinasse.

---

²⁶ FRUS vol. V.1948, 533-536.

²⁷ Christison K. "U.S. Policy and the Palestinians: Bound by a Frame of Reference" *Journal of Palestine Studies*, Vol. 26, No. 4. University of California. 1997, lk 53.

Samal ajal püsis võimalus, et sõja puhkemise korral saadab piirkonda relvajõud NSVL, mis tooks kaasa juba katastroofilised tagajärjed. Võimalus, et NSVL võib oma sõjaväe paigutada Lähis-Idasse oli vastuvõetamatu ning kõige efektiivsem viis selle ärahoidmiseks oli haldusviisi väljatöötamine, mis lükkaks edasi Iisraeli iseseisvumise. Sellega tegeles ÜROs Ameerika Ühendriikide delegatsioon eesotsas W. Austiniga. Ülisalajane memorandum 12. mail 1948 toimunud kohtumiselt Valge Maja Ovaalkabinetis paljastab Valge Maja ning riigidepartemangu põhimõttelisi erinevusi Palestiinat puudutavalt. Kohtumise kutsus kokku Truman, kes tundis tõsist muret selle suhtes, mis hakkab Palestiinas juhtuma pärast 15. maid. Kohtumisest võtsid osa presidendi nõunikud Clark Clifford, David Niles ja Matthew Conelly, välisminister George Marshall, välisministri asetäitja²⁸ Robert A. Lovett, riigidepartemangu töötajad Fraser Wilkins ja Robert McClintock ning president Harry Truman. Clark Clifford õhutas innukalt presidenti tunnustama kohe loodavat juudiriiki. Clifford soovitas presidendil teha juba tuleval päeval avaldus, millega väljendada toetust Iisraeli iseseisvumispüüdlustele. Robert A. Lovett avaldas oma arvamust ennetava tunnustamise vastu. Lovett oli seisukohal, et ennetav tunnustamine on kahjulik ÜROle, kes tegutseb Ameerika Ühendriikide eestvedamisel alternatiivse kava väljatöötamisega Palestiina küsimuses. Samuti avaldas ta arvamust, et see on kahjulik presidendi mainele. Lovetti arvates oleks see läbinähtav katse püüda juudi valijaskonna häält eelseisvatel presidendivalimistel ning selline käitumine kaotaks presidendile rohkem häält kui võidaks. Viimaks avaldas Lovett arvamust, et Iisraeli ennetav tunnustamine oleks põrsa ostmine kotis, kuna pole teada, milline riik sellest kujuneks. Seda öelnud luges ta katkendi luureallikatest, kus tõdetakse, et NSVL saadab juutidest ja kommunistidest agente Musta Mere piirkonnast Palestiinasse. Marshall väljendas kohtumisel resoluutselt, et on Iisraeli tunnustamise vastu, põhjendades, et selline teguviis

---

²⁸ The *Under Secretary of State* oli Ameerika Ühendriikide välisministeeriumis aastatel 1919-72 eksisteerinud ametikoht, mis sisuliselt tähendas *State Secretary* asetäitja positsiooni.

oleks valimispropaganda ning ähvardas, et kui Truman tunnustab juudiriiki, siis hääletab ta tulevastel valimistel Trumani vastu.²⁹ Marshalli ja Lovetti käitumine iseloomustab ilmekalt riigidepartemangu seisukohti, kui veendunult nad pidasid Iisraeli tunnustamist poliitiliseks eksimuseks ning kui raevukalt nad võitlesid selle vastu. Teatavasti ei ole ähvarduste tegemine 20. sajandi poliitika kõige mõistlikum vahend. Ent tõsiasi, et Marshall sellise ähvardusega esines ei saa jääda kahtlust, milliseks katastroofiks riigidepartemang kõnealust käitumisviisi pidas. Veel enam, C. Clifford on oma mälestustes kirjutanud, et see oli kõige tähelepanuväärsem ähvardus, mida keegi oli tema pika ametiaja jooksul otse presidendile teinud ja kui see oleks jõudnud avalikkuseni, toonuks kaasa Trumani administratsiooni lagunemise ning paisanud segi lääne liitlaste süsteemi veel enne kui see lõplikult konstrueeriti. Kogu Ovaalkabinet oli jahmatavast ähvardusest vaikne, mispärast tuli koosolek kiiresti lõpetada. Siin avaldub teinegi huvitav kommentaar Cliffordi mälestustest, mida FRUSi memos ei ole. President pöördus lõpetuseks endiselt raevunud Marshalli poole ning lausus: "Ma mõistan teie positsiooni, kindral, ning kaldun teiega nõustuma selles asjus".³⁰ Kas president ütles seda ainult pingete lahustamiseks või ta seda ka mõtles, on raske hinnata, ent kolme päeva pärast otsustas ta siiski tunnustada Iisraeli.

2.1 ÜRO delegatsioon

Nagu eelnevalt põgusalt käsitletud, tegeles Ameerika Ühendriikide delegatsioon ÜROs aktiivselt alternatiivse haldusviisi väljatöötamisega, et lükata edasi Palestiina jaotamine ning taaskehtestada ÜRO hooldus. Austinit teatas presidendi plaanidest tulevane riigisekretär Dean Rusk. Kõne vastuvõtmiseks pidi delegatsioonijuht lahkuma korruselt ning kuuldes

---

²⁹ FRUS vol. V.1948, 972-976.

³⁰ Clifford, C. "Counsel to the President: a Memoir". New York: Random House. 1991, lk 13.

presidendi kavatsustest, otsustas Austin mitte naasta ning sõitis koju.³¹ Veel enam, kui ÜROs levis kuulmus, et Ameerika Ühendriigid tunnustasid Iisraeli, siis esimese reaktsioonina arvasid saadikud, et keegi teeb kohutavat nalja ja mõned diplomaadid puhkesid skeptiliselt naerma. Järgnevas kaoses juhtus aga midagi sootuks uskumatut – Ameerika delegatsiooni esindajad hoidsid füüsiliselt kinni Kuuba delegaati, kes püüdis marssida poodiumi juurde, et lõpetada Kuuba liikmelisus ÜROs.³² Nii ei olnud Austini lahkumise näol tegemist lapsiku solvumisega, vaid lugupidamisega ÜRO liikmesriikide saadikute vastu. Mittelahkumine oleks väljendanud seda, et Ühendriigid mängisid topeltmängu esitades ÜROs alternatiivse kava lükkamaks edasi Palestiina jaotamist ning tehes tagantselja kategooriliselt vastupidise otsuse tunnustada Iisraeli. Pettumus presidendi otsuse pärast valitses terves Ameerika ÜRO delegatsioonis. Pettumus oli isegi sedavõrd suur, et pärast Austini lahkumist, saatis Marshall ÜROsse uued riigidepartemangu ametnikud, et vältida kogu Ameerika Ühendriikide delegatsiooni tagasiastumist. Miks otsustas Truman rutakalt ja koordineerimata Iisraeli tunnustada? Sellele aitab vastust leida 9. mai memorandumis punkt 7, millest ilmneb, et presidendikantselei oli seisukohal, et Iisraeli iseseisvumist tuleb viivitamatult tunnustada, et ennetada NSVL-i ja tema satelliitide tunnustamist. Memorandumis kohaselt võivad need väljendada oma toetust isegi enne iseseisvuse väljakuulutamist. NSVLi poolne iseseisvumise tunnustamine enne Ühendriikide oma oleks selge poliitiline lüüasaamine.³³ Sarnane argumentatsioon avaldub ka 12. mai ülisalajasest memorandumist, mil Ovaalkabineti kohtumisel märgib Clark Clifford, et tunnustuse andmine enne NSVLi on vajalik, kuna annab niiviisi juudiriigi toetusele rohkem väärtust.³⁴ Selline seisukoht tundub mõistlik ja

---

³¹ Benson, 166-67.

³² Clifford, 22-23.

³³ Memo supporting a Statement Memo supporting a Statement by Truman recognizing Israel May 9, 1948. Subject File, Clifford Papers.

³⁴ FRUS vol. V.1948, 974.

põhjendatud. Juurelda võib selle üle, miks president ei kooskõlastanud oma plaane Ühendriikide delegatsiooniga ÜROs. Seletusena saab tuua seda, et ilmselt polnud president viimse hetkeni oma valikus kindel ja kaalus, kas juudiriiki selle iseseisvuse väljakuulutamise korral tunnustada või mitte. Sellest hoolimata oleks president võinud kooskõlastada oma tegevust ÜRO delegatsiooniga andes teada, et kaalub Iisraeli tunnustamist. Nii oleks Ühendriikide esindus ÜROs saanud taandada end Palestiina alternatiivse halduskava väljatöötamise juhtpositsioonilt ning pääsenud seeläbi mainekaotusest, mis kaasnes nn “topeltmängu” ilmnedes. Taaskord võib juurelda Trumani käitumise motiivides - miks ta ei hoiatanud delegatsiooni oma dilemmast. Võimalusi paistab olema kaks. Põhjus võib seisneda selles, et president tegi välispoliitilise juhtimisvea delegatsiooni teavitamata oma ebaadekvaatsusest. Teine ja ilmselt isegi huvitavam variant on see, et president oli otsustanud Iisraeli mitte tunnustada, ent mõtles viimasel hetkel ümber. Sõltumata sellest, kumb eelnevatest variantidest on tõele lähedasem oli Trumani samm tunnustada Iisraeli iseseisvumist rutakas ja ootamatu. Sellest hullem on otsuse koordineerimatus Ameerika Ühendriikide väliskorpusega. Kui riigisekretär peab koheselt saatma uued ametnikud ÜROsse, et takistada kogu delegatsiooni tagasiastumine, iseloomustab see selgelt, milline hoop presidendi otsus saadikutele oli. Loomulikult on Ühendriikide presidendile taoline õigus antud, ent kui riigi kaks organit, kelle eesmärk on seista riigi parimate huvide eest, mitte ainult ei suuda tegevust kooskõlastada, vaid liiguvad kategooriliselt erinevas suunas, ilmestab see juhtimisladviku ebaadekvaatsust.

3. TUNNUSTAMIST MÕJUTANUD TEGURID

1966. aastal peetud kõnes märkis Jeruusalemma Ülikooli president Eliahu Elath, et Harry Trumani otsus tunnustada Iisraeli jääb igavaseks juutide “Kuldseesse raamatusse” nelja tuhande aastase ajaloo üheks tähtsamaks sündmuseks.³⁵ Kas president Truman väärrib sellist au tegude eest 1948. aastal ehk millised olid presidendi kaalutlused Iisraeli tunnustamisel? Esimene kokkupuude juutide probleemiga tekkis Harry Trumanil 1945. aastal Euroopas juudi rahvusest DP-de³⁶ küsimuses. ICR (*International Committee of Refugees*) koostatud raport kritiseeris teravalt juutide elutingimusi sõjajärgses Euroopas, minnes nii kaugele, et võrdles neid elutingimustega koonduslaagrites. Kuna paljud DP-d tahtsid pöörduda Palestiinasse, tehti raportis ettepanek juutide kiireks evakueerimiseks Saksamaa ja Austria aladelt nende ajaloolisele kodumaale.³⁷ Truman saatis isiklikult raporti peaminister C. Atlee’le, eesmärgiga lihtsustada juutide evakueerimist. See suhtlus viis 1945. aasta detsembris *Anglo-American Committee of Inquiry* loomiseni, mille eesmärgiks oli kaardistada juutide Palestiinasse asumise probleeme ning leida lahendusi.³⁸ Trumani soosivat suhtumist juudi rahva vastu näeb juba mõned aastad enne Iisraeli iseseisvumist. Seejuures ei olnud Trumanil tegelikult erilist sümpaatiat konkreetselt juudi rahva vastu. Seda arvamust kinnitab nt 1947. aastast pärit kiri proua Eleanor Rooseveltile, kus Truman kirjutab järgnevalt: “Ma kardan väga, et juudid on nagu kõik allasurutud. Kui nad saavad jälle peale, siis on nad niisama sallimatud ja õelad

---

³⁵ Ottolenghi M. “Harry Truman's Recognition of Israel” *The Historical Journal*, Vol. 4, No.4 Cambridge University Press. 2004, lk 963.

³⁶ *Displaced Persons* ehk ümberpaigutatud isikud on väljaspoole oma kodumaa piire sattunud tsiviilisikud. Kool, F. “DP kroonika. Eesti palgulased Saksamaal 1944-1951” Lakewood: Hamilton Printing Co. 1999, lk 16.

³⁷ Ottolenghi, 968.

³⁸ *Ibid*, 968.

teistega nagu inimesed olid nendega, siis kui nemad olid allasurutud.”³⁹ Sarnase sissekande on Truman teinud ka oma päevikusse 1947. aastal: “Minu arust on juudid väga, väga isekad. Nad ei hooli kui palju eestlasi, lätlasi, soomlasi, jugoslaavlasti või kreeklasi tapetakse ja väärkoheldakse DP-dena, kuniks juudid saavad erikohtlemist”.⁴⁰ Trumani kirjale ja päevikule tuginedes võib väita, et presidendil ei olnud erilist sümpaatiat juutide vastu ja tema humanitaarne motiiv oli kantud pigem lugupidamisest inimväärikusse.

3.1 Välispoliitika

Ameerika Ühendriigid said lõviosa oma nafta impordist Araabia riikidest, kellega neil olid väga head suhted. Lähis-Ida nafta oli üks argument, millele tuginesid riigidepartemang ja kaitseministeerium. Neid argumente ei pidanud põhjendatuks Trumani kantselei ülem C. Clifford. 6. märtsist 1948. pärineva memorandumi punktis 6 avaldab ta arvamust, et Araabia riigid peavad müüma Ameerikale naftat ka siis, kui nad juudiriiki tunnustavad. Vastasel korral läheksid nad pankrotti. Clifford toob näite, et 90% Saudi Araabia tuludest tuleb Ameerika Ühendriikide nafta ekspordist. Kuna Araabia riikidel pole ühtegi teist sellist klienti nagu Ameerika Ühendriigid, kellele naftat müüa, siis nad sõltuvad dollarist ning saavad dollareid vaid Ameerikast. Nõukogude turule orienteerumine haavaks jäädavalt Araabia riikide sotsiaalset ja majanduslikku süsteemi.”⁴¹ Ajalugu näitas Cliffordi ekslikkust. Lühemas perspektiivis oli tal tõepoolest õigus, et Araabia riigid peavad müüma Ameerikale naftat, sest muidu nad ei tule toime. Ent teatavasti 1973. aastal pärast Yom Kippuri sõda, kuulutas toosama Saudi-Araabia naftaembargo, põhjustades sellega 1973. aastal energiakriisi.

---

³⁹ Cohen, 5.

⁴⁰ Harry Trumani päeviku väljalõige. *Harry S Trumani Library*. Lisa nr 1.

⁴¹ FRUS 1948. Vol. V, 694-695.

Ameerika Ühendriigid ei elanud naiivses meelsuses nagu saaks sõda Palestiinas ära hoida. Riigidepartemang ja Marshall olid sellisele asjade käigule kategooriliselt vastu. Ülisalajasest *Policy Planning Staffi* raportist 24. veebruaril 1948 selgub Ameerika Ühendriikide administratsiooni poliitilised seisukohad: “Kui me ei muuda oma poliitilist suunda vastavalt vajadusele, lõpetame olukorras, mil oleme sõjaliselt vastutavad juudi kogukonna kaitsmise eest Palestiinas vaenuliku Araabia maailma eest või jagama vastutust venelastega. Mõlemal juhul kaotaks meie poliitiline suhtumine regiooni olukorda oma selguse ja tõhususe.”⁴² Memorandumis väljendub selgelt seisukoht, et Ühendriigid ei taha vastutada tekkiva juudiriigi julgeoleku tagamise eest ega võtta kohustust neid sõjaliselt ja majanduslikult toetada. 6. märtsil 1948. C. Cliffordi memorandumist selgub, et Ameerika Ühendriikide administratsioon lähtus Iisraeli poliitikas otseselt NSVLi mõjusfääri laienemise vastuseisuks. Kõnealuse memorandumi punktis 4 seisab: “Pole vähimatki kahtlust, et venelased liiguvad Araabia poolsaarele, kui me lubame puhkeda sõjal juutide ja araablase vahel. Ning sõja puhkemine on sama kindel kui homne päikesetõus, juhul kui me seda ei enneta. Veel enam, kui see peaks juhtuma, saab Nõukogude Liit ainuisikuliselt “maailma rahu kaitsja” ja “ÜRO staar. Kui me lubame sel juhtuda, siis oleksid tagajärjed hukatuslikud.”⁴³ Cliffordi memorandumis avaldub põhimõtteline vasturääkivus. Ta väljendab arvamust, et Ameerika peaks iga hinna eest toetama Palestiina jaotamist⁴⁴, kuid samal ajal ära hoidma sõja juutide ja araablase vahel. Kuidas selliseid eesmärke saavutada, memorandumis ei avaldata. Reaalsus on see, et sellist meedet, mis ühest küljest eraldaks Palestiina juutide ja moslemite riigiks ning samal ajal hoiaks ära sõja puhkemise nende vahel, ei olnudki olemas. Tegemist on paljasõnalise väitega, mille taga ei peitunud reaalset tegevusplaani. Ennist käsitletud *Policy*

---

⁴² FRUS 1948. Vol. V, 657.

⁴³ FRUS 1948. Vol. V, 694-695.

⁴⁴ FRUS 1948. Vol. V, 690-700.

Planning Staffi raport võtab kokku Ameerika Ühendriikide välispoliitilised eesmärgid külma sõja kontekstis: “Asume olukorras, kus tugev ja kollektiivne pingutus /--/ suudaks tõenäoliselt ära hoida Vahemere regiooni ja Lähis-Ida langemise Nõukogude mõjuvõimu alla ja säilitada mõju regioonis kui väga tähtsas osa meie strateegilisest positsioonist maailma poliitikas.”⁴⁵ Niisiis selgub, et Ameerika Ühendriikide kartus NSVL mõjuvõimu laienemisest oli mitmetasandiline. Ühest küljest NSVLi otsene sõjaline ning majanduslik toetus, mis oleks tõenäoliselt päädinud Nõukogude Liidu elavjõu kohaletoomisega Palestiinasse. Teisalt oli tegemist poliitilise mõjuvõimu mänguga. Nõukogude Liidu sõjaline kohalolek Palestiinas ning seeläbi konflikti rahustamine, oleks tõstnud NSVL mainet ÜRO institutsioonis ja kaudsemalt kogu maailmas ning vastupidi Ameerika Ühendriikide prestiiži langetanud.

3.2 Clark Clifford

Presidendi arvamuse kujundamisel on raske ülehinnata presidendi peamise poliitnõuniku Clark Cliffordi rolli. Clark Cliffordi peetakse üheks Ameerika Ühendriikide silmapaistvamaks poliitnõunikuks, kes töötas nii Trumani, Kennedy, Johnsoni kui Carteri administratsioonis. Oma mälestusraamatus ”Counsel to the President” on ta eriti uhke tegude üle 1948. aastal seoses Palestiina küsimusega. See-eest läheb käesoleva töö autori arvamusel Cliffordi tegutsemine kaugelt üle piiride ja volituste, mis peaksid demokraatliku riigi presidendi poliitnõunikul olema. Samal päeval pärast dramaatilist Ovaalkabineti kohtumist helistas Cliffordile Robert Lovett, kes tundis tõsist muret sellepärast, et Palestiina küsimus võib Trumani ja Marshalli lõplikult lahku lüüa. See vestlus viis arvukate Cliffordi ja Lovetti vaheliste vestlusteni, kus Lovett pakkus välja erinevaid kompromisse, et hoida ära Trumani administratsiooni lagunemine. Oma raamatus on Clifford nendele ettepanekutele korduvalt hooplevalt viidanud: ”/--/ ma ei näinud mingit väärtust isegi vihajata, et kompromiss on

---

⁴⁵ FRUS 1948. Vol. V. 657.

võimalus presidendi poolt, ma esindasin Trumani vaateid tugevamalt, kui ta ise oleks seda teinud”⁴⁶; ”/--/ ma ei näinud selles ettepanekus mõtet ja ilma presidendiga arutamist vastasin järgmiselt: ”See pole kellegi lähenemine, Bob. Ma rääkisin presidendiga ja ütlen, et ta ei tagane tolligi oma üldistes vaadetes. Ta on kõva kui kivi.””⁴⁷ Viimase näite puhul näeme, et Clifford esines presidendina Trumani volitusi ületades kuivõrd ta ei olnud konkreetses küsimuses presidendi poole pöördunud, ent andis mõista, et on. Seega ta ei teadnud, mida president oleks tegelikult vastanud ja tegutses omavoliliselt. Kõike märkimisväärsem on Cliffordi käitumises tõsiasi, et ta aitas juudiriigi esindajal Epsteinil koostada Iisraeli poolset avaldust, mida esitada Ameerika presidendikantseleile üleskutsega tunnustada loodavat juudiriiki ja seda ajal, mil Truman ei olnud oma lõpliku otsust langetanud! Seejuures kasutab Clifford seda kirjeldades hooplevat ja uhket stiili.⁴⁸ Clifford kirjutab oma mälestustes nendest sündmusest kui spioonifilmist, kus tema niiditõmbajana korraldas ära Iisraeli tunnustamise. Seejuures on käesoleva töö autor arvamusel, et see vastab paljuski tõe. Ilma Cliffordi piiridest väljuva käitumise, ebaausa laveerimise ja manipulatsioonideta poleks ehk Truman julgenud Marhsalliga tülli minna, sest viimase arvamus tähendas presidendile kõike, Truman tituleeris Marshallit kui kõige suuremat elavat ameeriklast!⁴⁹

3.3 Presidendivalimised ja lobitöö

Truman sai presidendiks asendusmandaadi alusel pärast president F.D. Roosevelti surma. Truman oli küll kogunud poliitikat, ent asjaolu, et ta polnud ametisse saanud otsese mandaadi alusel, vähendas tema enesekindlust. Ta ei olnud kordagi presidendirallit võitnud ning muretses seda enam 1948. aasta sügisel toimuvate valimiste pärast. Seda, et juudi

---

⁴⁶ Clifford, 17.

⁴⁷ Ibid, 18.

⁴⁸ Ibid, 20-22.

⁴⁹ Ibid, 3.

valijaskonna hääled olid Trumani teadvuses, tõestab ennist juba käsitletud memorandum Valge Maja kohtumiselt, kus R. Lovett avaldas arvamust, et Iisraeli tunnustamine oleks läbinähtav katse püüda valimistel häali. Samal kohtumisel väljendas G. Marshall, et näeb tunnustamise põhjuseks ainult propagandat valimisteks.⁵⁰ FRUSi andmebaasis ei ole ühtegi dokumenti, mis kutsuks otseselt üles president Trumani tunnustama juudiriiki valimisi silmas pidades. See on mõistetav, sest FRUSi andmebaasi on avalikuks teinud riigidepartemangu ajaloo osakond ning arusaadavalt ei saa seal olla avalikustatud dokumente, mis mõjuksid kahjustavalt Ameerika välispoliitikale. Sellest hoolimata on autori hinnangul võimalik informatsiooni välja lugeda ka ridade vahelt. Cliffordi memorandumis Trumanile (08.03.1948) kirjutab nõunik: "Veel enam, kaalutlus nõu anda [Clifford räägib endast], mis on parim Ameerikale, ei tohi ühelgi viisil olla mõjutatud presidendivalimistest sel sügisel. Ma tean liigagi hästi, et sa ei kahtleks võtta kurss, mis teeks kindlaks Demokraatide partei lüüasaamise [mitte tunnustada juudiriiki], kui sa arvaksid, et selline teguviis on Ameerika parimates huvides. Mis ma järgnevalt ütlen, on niisiis täielikult mõjutamata presidendivalimistest."⁵¹ Autori hinnangul tuleks sellest väikesest lõigust teha mitu olulist järeldust. Esiteks, Clifford ja ilmselt ka Truman olid kindlal veendumusel, et presidendivalimiste tulemus sõltub otsusest, kas tunnustada juudiriiki või mitte. Muud moodi Cliffordi sõnu "kurss, mis teeks kindlaks Demokraatide partei lüüasaamise" mõista pole võimalik. Teiseks, kogu viidatud remark memorandumi alguses annab alust arvata, et Truman oli teinud Cliffordile varasemalt etteheite või andnud muul viisil mõista, et viimane nõustab Trumani liialt valimistele lähtuvatel argumentidel. Sest keegi ei tee proloogi eelseisvale memorandumile: "/--/ on niisiis täielikult mõjutamata presidendivalimistest" kui tal poleks põhjust arvata, et see kellele ta seda ütleb, arvab, et see on mõjutatud

---

⁵⁰ FRUS 1948. Vol. V, 972-976.

⁵¹ FRUS 1948. Vol. V, 690.

presidendivalimistest. Kolmandale järeldusele on jõudnud autor koos ülejäänud memorandumiga. Nagu varasemas peatükis käsitletud *Policy Planning Staff* raportis⁵², avaldub kõnealuses memorandumis põhimõtteline vasturääkivus. Clifford ise toonitab, et Ameerika parimates huvides on hoida ära sõja puhkemine, mis algaks juudiriigi loomisel ning nendib, et sõja puhkemine "juutide ja araablaste vahel on kindel kui homne päikesetõus".⁵³ Samal ajal soovitab ta presidendil tungivalt tunnustada juudiriiki. Tol hetkel oli ainus võimalus sõja vältimiseks edasimineku alternatiivse haldusplaani ÜROs ning targa inimesena Clifford seda kahtlemata mõistis. Nii võime taas järeldada, et Cliffordi nõustas Trumani Iisraeli tunnustama presidendivalimisi silmas pidades, aga proovides Trumani mõjutada nagu see olekski kõige õigem käik Ameerika Ühendriikide jaoks. Potentsiaalsed hääled olid põhjendatud ootus, sest ajavahemikul 1945-1948 mängisid Ameerika sionistlikud lobigrupid otsustavat rolli avaliku arvamuse loomisel, mis pooldas sionistlikku programmi Palestiinas ning summutas Araabia maailma opositsiooni arvamust antud küsimuses. Trumani presidentuuri ajal kasvas sionistlik liikumine miljoni liikmeni, kes võitsid kohalike poliitikute, ajalehtede toimetajate, raadio reporterite, ärimeeste, ametiühingute liidrite, kirjanike ja filmistaaride toetuse.⁵⁴ Sionistlikud liikumised mobiliseerisid tuhandeid inimesi üle Ameerika, kes kirjutasid kirju, saatsid telegramme ja helistasid juhtivatele poliitikutele. Tegevus muutus kiirelt rahvusvaheliseks ning peagi said Ameerika Ühendriigid välisest vahendusel kirju kõikjalt maailmast, kuhu kohalikud sionistlikud rühmitused palvekirju olid edastanud.⁵⁵ Truman teadis kindlasti, et otsus tunnustada Iisraeli kogub talle

---

⁵² FRUS 1948. Vol. V, 657.

⁵³ FRUS 1948. Vol. V, 694.

⁵⁴ Christison, 54.

⁵⁵ Wingerter R. B "The US and the Destruction of Palestine" *Journal of Palestine Studies*, Vol. 10, No. 3. University of California Press.198, lk 113.

valimistel hulgaliselt juutide hääli ning tõenäoliselt kartis sedagi, et mittetunnustamise korral kaotaks ta ühtlasi need hääled, kes enne suhtusid tema presidentuuri soosivalt.

Millised argumendid prevaleerivad riigis tunnustamise otsuse tegemisel? Kõige veenvamalt vastab selle presidendi peamine poliitnõunik Clifford ise: ”/--/ Palestiina küsimust ei tuleks käsitleda juudi, Araabia ega ka ÜRO küsimusena. Ainus küsimus seisneb selles, mis on parim Ameerika Ühendriikidele.”⁵⁶ See võtab põhjanevalt kokku, kuidas üks riik suhtub teise tunnustamise. Kui eelnevas peatükis käsitleti, et Iisraeli tunnustamisel vaidlesid riigid tuliselt, kas Iisrael vastab *de facto* tunnustusele või mitte, siis introspektiivselt ei huvitanud tunnustavat riiki muud tegurid, kui nende enda parimad huvid. Puudub põhjus arvata, et teised riigid tunnustamise muud moodi suhtuksid. *De facto* tunnustamise institutsioon on sobimatu, sest jätab võimaluse tõlgendada vastavust riigi tunnustele pealtnäha vormitehniliselt ja juriidiliselt korrektselt, tekitades seina, mille taha peituda, et endi omakasupüüdlike motiive varjata. Olles jõudnud järeldusele, et riigid tunnustavad teist lähtuvalt enda parimatest huvidest, tuleb anda hinnang, mis tegelikult mõjutas president Trumani Iisraeli tunnustama. Truman on II maailmasõja aegsel ning järgsel perioodil näidanud end moraalse ning südamliku inimesena ning kindlasti oli tema soov, et juudid saaksid oma riigi. Tõenäosus, et see argumentatsioon määravaks sai on siiski väheusutav. President on oma päevikus kirjutanud, et peab juute väga isekateks, kuna nood ei hooli teistest, kuniks nemad saavad erikohtlemist ja kui vaadata FRUSi materjale, siis moraalsetel ja humanitaarsetel argumentidel polnud vähimatki raskuskeset. Selles pole midagi üllatavat, sest moraalil pole kohta 20. sajandi reaalpoliitikas. Tähtsaks võiks pidada välispoliitilisi kaalutlusi külma sõja kontekstis. Enim pelgas Ameerika Ühendriigid sõja puhkemist Palestiinas, mis kartuste kohaselt andnuks Nõukogude Liidule õigustuse tuua relvajõud

---

⁵⁶ FRUS 1948. Vol. V, 690.

regiooni. See argument on tõepoolest väga mõjukas, ent see ei ole otseses korrelatsioonis Iisraeli tunnustamise otsusega, vastupidi. Kõige sobivam vahend sõja ärahoidmiseks oluaks ajutise ÜRO hoolduse kehtestamise plaaniga edasiminekuks, millel olid ÜRO enamuse hääled koos. Ometigi otsustas president Austini plaaniga jätkamise asemel tunnustada rutakalt Iisraeli. Paratamatult paistab, et president Trumani otsus oli mõjutatud eeskätt sisepoliitilisest kaalutlustest, täpsemalt sügisestest presidendivalimistest, kus Truman püüdis juudi valijaskonna hääli. Tegelikult ei piirdunud häälteootus vaid juutidega, sest toetus tänu lobigruppide tööle oli kõrge ka teiste etniliste esinduste seas. Pole põhjust arvata, et ilma presidendivalimiste argumendita oleks Truman Iisraeli tunnustanud ja täiesti kindlasti peab tõdema, et juudiriigi vastavus *de facto* institutsiooni tunnustele oli kõige marginaalsem argument. See ei huvitanud Ameerika Ühendriikide administratsioonis kedagi.

KOKKUVÕTE

Riigi tunnustamisel on praktikas arvukaid kõrvalekaldeid ja vastuolusid. Nende peamiseks põhjuseks on tõsiasi, et tunnustamine on alati tunnustava riigi poliitilise tahte tagajärg. Rahvusvahelises õiguses ei ole kohustust tunnustada teist riiki ja nii on see alati diskretsiooniotsus. Sellepärast lähtuvad Ameerika Ühendriigid ning autori arvates ka teised riigid peaaesjalikult omakasupüüdlikest eesmärkidest. Tunnustusele omistatakse rahvusvahelise ühiskonna poolt oluliselt suuremat väärtust, kui sel tegelikult on. Üldsus näeb tunnustust kui suurimat austusavaldust riikide kogukonna poolt, ent kui lähtuda normipõhiselt Montevideo konventsiooni reeglitest, siis see sätestab selgelt, et riik on riik enne tunnustuse saamist. See annab riikidele võimaluse kasutada tunnustust poliitilise mõjutusvahendina nagu nt Ameerika Ühendriigid 20. sajandi alguses Mehhikos, mil tunnustuse tagasivõtmisega ähvardades nõuti erinevaid privileege ning sunniti valitsusi kuuletuma suuremale naabrile. Riikidevahelisel tasandil vaieldakse tihti riigi vastavuses või mitte vastavuses *de facto* kriteeriumitele. Töö autori hinnangul on see vaid šõu, sest reaalne otsus riiki tunnustada tehakse lähtuvalt omakasupüüdlikest ja tihti siseriiklikest põhjustest. Tunnustamise institutsioon on läbi kukkunud, sest jätab riigile võimaluse näiliselt vormitehniliselt ja juriidiliselt korrektselt tunnustada või mitte tunnustada riiki nagu see toimus Iisraeli puhul, mil Ameerika Ühendriigid ja NSVL leidsid, et seda saab tunnustada ning Suurbritannia ja Prantsusmaa, et see tunnustele ei vasta. Selliselt toimib näiline otsuste käik kilbina, mille taha varjuda, et endi omakasupüüdlike eesmärgi varjata. Iisraeli tunnustamisel Ameerika Ühendriikide poolt olid riigisisised vaidlused sedavõrd teravad, et konflikt Trumani ja Marshalli vahel ähvardas administratsiooni lagundada. Ühisel meelel oldi seejuures seisukohal, et otsus tuleb teha lähtuvalt Ameerika parimatest huvidest. Riigidepartemang ja kaitseministeerium olid selgel seisukohal, et tunnustamine tooks kaasa sõja ning see oleks

Ühendriikidele halvim stsenaarium, kuna annaks põhjuse NSVLile tuua regiooni oma relvajõud. Selleks töötati ÜROs alternatiivse halduskava loomisel, et lükata edasi juudiriigi iseseisvumine. See oli ühtlasi ainus võimalus, kuidas hoida ära sõda Palestiinas. Presidendikantselei argumentatsioon jääb autori hinnangul tagasihoidlikuks nõustades, et sõda on kõige halvem stsenaarium, ent ei pakutud välja reaalselt alternatiivset tegevusplaani. Kohati kasutati argumentatsioonis moraalseid väärtusi. Nii osutuvad tegelikult tunnustamise põhjuseks Trumani poolt sügisesed presidendivalimised. Trumani peamise poliitnõustaja C. Clifford oli veendumusel, et valimiste võidu või kaotuse toob otsus tunnustada Iisraeli. Nii tuleb tõdeda, et veel täna toimiv *de facto* tunnustamise institutsioon saab muuta rahvaste, regiooni ja maailma poliitikat ühe mehe omakasupüüdlike ambitsioonide tõttu. Siiski näeb töö autor tunnustamise otsuses veel üht mõjukat tegurit. Selleks on presidendi nõuniku C. Cliffordi mõjutused. On põhjust arvata, et ilma tema mõjutuste, poliitilise laveerimise ning nõuniku volituse piiridest väljuva tegevuseta, poleks Truman Marshalli kaotamisega riskinud, sest pidas viimasest rohkem lugu, kui ühestki teisest elusolevast ameeriklasest. Nii on ajaloo ja miljonite inimeste käekäiku muutnud Iisraeli tunnustamise otsuse taga suuresti hallist kardinalist osava niiditõmbaja teod 1948. aastal. Käesoleva töö autor õhutab tunnustamise probleematika teemat rohkem uurima ning algatama diskussiooni rahvusvaheliste suhete asjatundjate, õigusteadlaste, aga ennekõike akadeemiliste ringkondade poolt eesmärgiga vaadata kriitilise pilguga üle tänane tunnustamise süsteem ning leida tunnustamise fundamentaalsetele probleemidele lahendusi.

SUMMARY

The Problematic of Recognition: Approach of United States to Israel Independence

State recognition is one of the most complicated subjects in foreign relations. Although generally accepted rules codified in the Montevideo Convention exist since 1933, there is lots of controversy and irregularity in the practice of state recognition. Montevideo Convention is generally accepted as a integral part of international law and as such applies to all members of international society and not only the signatories. The convention supports the declarative state recognition theory, what says that state is a state before recognition and recognition as such is only declarative. In order to meet the criteria of a state one must have a permanent population; a defined territory; government; and capacity to enter into relations with the other states. Despite of these rules Bosnia and Herzegovina, Croatia, Azerbaijan, Moldova and several former colonial lands in the 1960s and 1970s did not meet these criteria's. What is more, some states like Biafra (1967-1970) and Somaliland today have met these criteria's but were not considered states by the international society. Furthermore, today we have several states that have only a partial recognition, for example South-Ossetia is recognized by 5, Taiwan 21, Kosovo 106 and Palestine 134 UN members. This kind of situation would not be possible, if the states respected the rules from Montevideo Convention. Why this is happening and which reasons prevail in the decision of recognition? Understanding these questions helps to understand the essence of recognition and the system of foreign relations in general. For that this paper focuses on a certain recognition process in the example of USA and Israel. The paper examines problems connected with state recognition and finds answers why these problems occur. Pinpointing and understanding the problems connected with state recognition is of vital importance in order of solving them. Writing this paper was made possible thanks to FRUS (*Foreign Relations of the United States*) database, where lots of

official documents have been published associated with the Israeli state recognition. Approach based on the FRUS database is justified because it gives an introspective and advocate image how one state looks on the recognition of another and which are their motives in doing so.

The main reason behind the controversy and irregularity of state recognition lies in the fact that recognition is always a political will of the recognizing state. There is no obligation to recognize another state in the international law. That gives the recognizing state a possibility to act in a manner which is most beneficial to the recognizing state. The international society attributes recognition with much greater value than it actually has in a legal sense. The world community sees recognition as the greatest award that a state can achieve from the international society as from the legal perspective of the Montevideo Convention a state is a state prior to recognition. That gives states the opportunity to use recognition as a political weapon and influence tool as used by the US in Mexico in the first half of the 20. century. By threatening to withdraw recognition the US forced Mexico to obey to its larger neighbor. It is often debated between states if one meets the requirements of a state or not, as it happened in the example of Israel recognition where US found that Jewish state meets the requirements and UK that it does not. Author concludes that such a debate is merely a “show”, because the real decision to recognize a state is made by selfish and often domestic reasons in mind. The institution of recognition has failed, because it gives a state the opportunity to justify its course of action in a seemingly law abiding manner whereas the real decision is made by its selfish agendas.

In the example of Israel recognition the conflict between president Truman and State Secretary Marshall threatened to destroy the Truman administration. Though it was generally agreed that decision must be made by the best interests of US in mind. The State Department

and Ministry of Defense where in the position that recognition would start a war in Palestine and that would be the worst case scenario for the US because that would give Soviet Union a justification to bring its troops in the Middle East region. In order to avoid that from happening an alternative plan was being crafted in the UN that would postpone the creation of a Jewish state. That was in fact the only way how to avoid a war from bursting. The arguments of the White House seem much too weak in the opinion of the author of this paper. Agreed that war was the worst case scenario for the USA, they failed to come out with a serious plan of alternative action. Occasionally arguments regarding moral values were heard from the White House. Therefore there seems to be little or no doubt that the real reason behind Truman's decision to recognize Israel was in fact the presidential election held in the coming autumn. Truman's prime political adviser C. Clifford was convinced that the fate of the election lies in the decision of recognizing Israel. So it appears that the state recognition institution still functioning today can change nation, region and world history only because of one man's selfish ambitions. What is more, the author of this paper sees even another equally disturbing reason why president Truman decided to give prompt recognition to Israel. His political adviser C. Clifford. There is strong reason to believe that without the influence, political quibbling and beyond limits actions by C. Clifford president Truman would not have risked losing Marshall from his side since he believed Marshall to be the greatest living American. So it seems that the course of history and lives of millions of people has been changed greatly by a cunning grey cardinal from the backrooms. The author of this paper encourages further research in the subject of the problems of state recognition and start a discussion between scholars in the academic society with a purpose to critically overlook the state recognition institution and find solutions to the fundamental problems in state recognition.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Benson M. T. "Harry S. Truman and the Founding of Israel" Westport: Praeger Publishers. 1997.
- Christison K. "U.S. Policy and the Palestinians: Bound by a Frame of Reference" *Journal of Palestine Studies*, Vol. 26, No. 4. University of California. 1997.
- Cohen M. J. "Truman and Palestine, 1945-1948: Revisionism, Politics and Diplomacy" *Modern Judaism*, Vol. 2, No. 1. Oxford Univeristy Press. 1982.
- Clifford, C. "Counsel to the President: a Memoir". New York: Random House. 1991.
- Daniels J. "The Man of Intependence" Philadelphia: J.B Lippincott Company. 1950.
- Evensen B. J. "Truman, Palestine and the Cold War" *Middle Eastern Studies*, Vol. 28, No. 1. Taylor & Francis, Ltd. 1992.
- Farby, M. "Recognizing States: International Society and the Establishment of New States Since 1776" Oxford University Press. 2010.
- FRUS Foreign Relations of the United States – United States Department of States / Foreign relations of the United States, 1948. The Near East, South Asia, and Africa.
<http://digicoll.library.wisc.edu/cgi-bin/FRUS/FRUS-idx?type=div&did=FRUS.FRUS1948v05p2.i0008&isize=M>
- Kool, F. "DP kroonika. Eesti palgulased Saksamaal 1944-1951" Lakewood: Hamilton Printing Co. 1999.
- Lauterpacht, H. "Recognition in International Law" Cambridge University Press. 1948.
- Memo supporting a Statement by Truman recognizing Israel May 9, 1948. Subject File, Clifford Papers. Arvutivõrk. http://www.trumanlibrary.org/whistlestop/study_collections/israel/large/index.php?action=docs 15.05.2013.
- Ottolenghi M. "Harry Truman's Recognition of Israel" *The Historical Journal*, Vol. 4, No.4 Cambridge University Press. 2004.
- "Recognition- US Policy in Recognition of States" *Encyclopedia of the New American Nation*. Arvutivõrk. <http://www.americanforeignrelations.com/O-W/Recognition-U-s-policy-in-the-recognition-of-states.html> 04.05.2012.
- Värk "Sissejuhtatus rahvusvahelisse õigusse" Tartu Ülikooli Kirjastus. 2005.
- Wingerter R. B "The US and the Desctruction of Palestine" *Journal of Palestine Studies*, Vol. 10, No. 3. University of California Press. 1981.

LISAD

Lisa I Trumani päeviku väljavõte

6:00 PM. Monday July 21, 47
Had ten minutes conversation
with Henry Morgenthau but
Jewish ship in Palestine. told
him I would talk to Gen.
Marshall about it.

Had no business, whatever
to call me. The Jews have
no sense of proportion nor do
they have any judgement
on world affairs.

Henry brought a thousand
Jews to New York on a sup-
posedly temporary basis
and they stayed.

When the country went
backward - and Republican
in the election of 1946, this
incident looked large on
the D.P. program.

The Jews, I find are very
very selfish. They care not
how many Estonians, Latvians,
Finns, Poles, Yugoslavs or Greeks
get murdered or mistreated
as D.P. as long as the Jews
get special treatment.

Yet when they have some
physical, financial or political
power, they will use it to
punish anyone who is not
neither Hitler nor Stalin
has any thing on them for
cruelty or mistreatment
to the under dog. Put an
underdog on top and it
makes no difference whether
his name is Russian, Jewish,
Negro, Management, Labor,
Mormon, Baptist he goes
down. The found very, very
few who remember their
past condition when pro-
sperity comes.

Look at the Congress at H. Cade
or D.P. - and they all come from D.P.

Lihlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, **Kristjan-Walter Kask** (isikukood: 39001134215)

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihlitsentsi) enda loodud teose

**bakalaureusetöö „Tunnustamise problemaatika: Ameerika Ühendriikide suhtumine
Iisraeli iseseisvumisse”**

mille juhendaja on prof Eero Medijainen,

reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni; üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

kinnitan, et lihlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus 19. mail 2014

(allkiri)